

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss angående Arbetslöshetsförsäkringen vid störning, kris eller krig SOU 2024 nr 49

Sammanfattning av LOs synpunkter

LO ställer sig bakom syftet och de övergripande förslagen i utredningen, men ställer sig tveksam till vissa delar som behöver ses över.

- Det är positivt att arbetslöshetskassorna, på grund av deras samhällsviktiga funktion, är en del av beredskapsarbetet, men de bör få ersättning för det extra administrativa arbetet som följer därav.
- Möjligheten att betala ut preliminär arbetslöshetsersättning vid behov är ett bra förslag, men att kraven på återbetalning behöver vara mjukare då det i tider av kris kommer att vara extra svårt för arbetslösa att veta vad de har rätt till och för arbetslöshetskassorna att utreda återkrav.
- Det finns en risk att arbetslöshetskassorna under eller efter en kris tvingas till återkrav de inte har möjlighet att kräva ut av ersättningstagarna, vilket drabbar vanliga betalande medlemmar. Reglerna kring beslut om att helt eller delvis befria en arbetslös eller en arbetslöshetskassa från återbetalningsskyldighet i tider av kris bör vara mildare än i normalfallet. Arbetet med återkrav som följt efter en större störning bör också leda till extra resurstillskott från staten.
- Då det i kristider finns behov av att kunna fatta snabba beslut är det ett bra förslag att regeringen ska kunna meddela föreskrifter och undantag från bestämmelserna i nya ALF, Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. LO noterar dock att flera av de föreslagna undantagen – karensdagar, ersättningsperiodens längd, ersättningsnivåer och deras nedtrappning – är av sådan karaktär att reglerna bör vara tillräckligt generösa för att fungera både i normala tider och i tider av kris.
- Det är viktigt att medlemskapets värde inte urholkas, vilket innebär att just medlemsvillkoret inte bör gå att ändra utan ett riksdagsbeslut.

Bakgrund

LO delar utredningens utgångspunkt om att arbetslöshetsförsäkringen är en omistlig del av våra sociala trygghetssystem. Vidare instämmer LO i utredningens beskrivning av arbetslöshetskassornas verksamhet – ytterst

utbetalningen av arbetslöshetsersättning – som en samhällsviktig verksamhet.

LO vill aktivt delta i arbetet med att stärka Sveriges beredskap och motståndskraft och välkomnar generellt sett utredningens arbete. LOs synpunkter och förslag på utredningen återfinns i det följande.

Beredskapsarbete

LO instämmer i att arbetslöshetskassorna, på grund av sin samhällsviktiga funktion, borde bedriva ett systematiskt beredskapsarbete och att en myndighet får ålägga arbetslöshetskassorna att samverka i arbetet med beredskapsmyndigheterna i sektorn.

LO ställer sig däremot frågande till utredningens påstående om att detta inte skulle innebära ett ökat resursbehov hos arbetslöshetskassorna. Om arbetslöshetsförsäkringen, och därmed i förlängningen kassorna, har en samhällsviktig funktion och på grund av denna åläggs att utföra extra arbete bör de rimligen kompenseras för detta.

Preliminär arbetslöshetsersättning

Möjligheten att betala ut preliminär arbetslöshetsersättning ger en säkerhetsventil vid störningar av den ordinarie hanteringen, vilket LO ställer sig positiv till.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) uppskattar att drygt en tredjedel av utbetalningarna kommer att avse belopp som är för höga. Att återkräva dessa utbetalningar, som sker efter en period av störning, kris eller krig, innebär en stor arbetsbörda när arbetslöshetskassan redan är belastad. Att, som utredningen, anta att detta inte kommer leda till ett ökat resursbehov är verklighetsfrånvänt. Därtill kommer det troligen i tider av kris eller krig att vara extra svårt för arbetslösa att uppskatta huruvida den preliminära ersättningen var för hög eller inte. Det innebär att krav på återkrav kan bli svårare att hantera, med högre sannolikhet för överklagan. Dessutom skapar det en osäkerhet som gör att den som fått preliminär arbetslöshetsersättning kanske inte vågar använda denna, trots att det är själva syftet.

Både för individens, arbetslöshetskassornas och samhällsekonomin skull bör därför reglerna för återkrav av den preliminära ersättningen vara mildare än i normala tider. Risken är annars att det blir de övriga medlemmarna i arbetslöshetskassorna som drabbas av högre avgifter, vilket i förlängningen minskar medlemskapets värde. Återkrav innebär ett ökat resursbehov och

det bör även finnas en skrivning om att arbetet med återkrav efter en större störning följs av att staten tillskjuter resurser.

Undantag i kris

Att regeringen snabbt ska kunna göra undantag från en del av bestämmelserna i den nya lagen om arbetslöshetsförsäkring (ALF) vid händelse av en fredstida krissituation är ett bra förslag. Covid-19-pandemin 2020 visade vikten av att dels vara snabbfotad, dels stärka arbetslöshetsförsäkringen. LO vill dock lyfta följande:

- Det är viktigt att det är riksdagen som ger (och kan undandra) mandatet till regeringen, då det inte ska vara möjligt att åberopa kris för att kunna runda riksdagen och införa förändringar av försäkringen.
- Under coronapandemin kortades kravet på medlemsvillkor från tolv till fyra månader för att kunna få rätt till inkomstbaserad ersättning. Det är av yttersta vikt att medlemskapets värde upprätthålls och inte urholkas av att löntagare, när behovet uppstår, får en gräddfil in i försäkringen som andra har betalat för under flera år. Just medlemsvillkoret, och den höjda ersättning som kommer av ett uppfyllt sådant, bör därför inte kunna ändras. Riksdagen bör i stället arbeta för att försäkringen är så pass attraktiv att löntagare vill vara medlemmar även när det inte är kristider.
- Många av förslagen som syftar till att möjliggöra snabba förbättringar av försäkringen under fredstida kris är goda. LO vill dock poängtera att arbetslöshetsförsäkringen är samhällsviktig året om, inte endast vid kris och krig. Det finns därmed all anledning att redan i dag se över och stärka försäkringen. Bland annat genom att ta bort karensdagarna, höja taket och avskaffa nedtrappningen.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Niklas Blomqvist
Handläggare